

Nauczanie języka specjalistycznego na odległość

na przykładzie projektu językowego

[Iwona Misztal]

esp: [t] therapy
english for specific purposes

Wyzwania stojące przed lektorami uczącymi języka specjalistycznego

Opracowanie materiałów do nauczania języka specjalistycznego stanowi dla lektorów nie lada wyzwanie, szczególnie gdy w danej dziedzinie nie istnieją jeszcze praktycznie żadne materiały dydaktyczne. Decydując się na opracowanie takiego kursu w wersji e-learning lub blended learning, stawiamy sobie od razu bardzo ambitne zadanie, które niewątpliwie niesie ze sobą kilka dodatkowych wyzwań, choćby natury technicznej, ale jednocześnie wiele korzyści w porównaniu z tradycyjnym kursem.

W dobie postępującej integracji europejskiej, otwierających się nowych rynków pracy i zwiększonej mobilności osób podejmujących studia lub pracę w innym kraju nikt nie kwestionuje już konieczności dostosowania programów nauczania języka obcego do potrzeb specyficznych grup zawodowych. Niestety szkolnictwo wyższe zdaje się nie nadążać z dostosowaniem treści i metod nauczania języka obcego do zmieniającej się rzeczywistości. Dla młodych ludzi wychowanych w świecie wirtualnej komunikacji i otoczonych technicznymi gadżetami zajęcia w sali lekcyjnej, wyposażonej w tablicę, kredę i ewentualnie magnetofon, zapewne kojarzą się czasem z doświadczeniem mocno oderwanym od ich codziennej rzeczywistości. Jeśli jeszcze dodatkowo nie widzą oni jasnego związku treści nauczania z wymogami językowymi, jakie stawia europejski rynek pracy, wpływa to negatywnie na ich motywację do nauki oraz zaangażowanie podczas zajęć, a tym samym na wzrost ich kompetencji językowych.

Z drugiej strony – widzimy problemy, z którymi na co dzień borykają się lektorzy uczący języka specjalistycznego w tych dziedzinach, gdzie brakuje materiałów kursowych. Wymieńmy zaledwie kilka najbardziej palących kwestii: brak jasno określonych programów nauczania jednoznacznie wskazujących, jakie kompetencje językowe powinny być treścią kształcenia; deficyt materiałów edukacyjnych, które byłyby ukierunkowane na

rzeczywiste potrzeby danej specjalizacji zawodowej; oraz brak znajomości nowoczesnych narzędzi wspomagających naukę języka czy niedostatek funduszy na zakup sprzętu i oprogramowania komputerowego.

Narodziny projektu ESP-T

Opisane wcześniej dylematy towarzyszyły lektorom Jagiellońskiego Centrum Językowego w Krakowie prowadzącym lektoraty dla studentów Collegium Medicum UJ w przypadku tych specjalizacji, dla których nie zostały jeszcze opracowane żadne podręczniki kursowe (na przykład na takich kierunkach, jak fizjoterapia, ratownictwo medyczne czy położnictwo). Choć wydawać by się mogło, że przy stosunkowo dużej liczbie podręczników do nauki ogólnego języka medycznego nie powinno być trudności z zaadaptowaniem treści nauczania dla tych grup studentów, to jednak poza pewnymi ogólnymi tematami jak słownictwo z zakresu anatomii czy umiejętność przeprowadzenia wywiadu z pacjentem, kompetencje tych poszczególnych specjalizacji bardzo się od siebie różnią.

Jako że fizjoterapia jest kierunkiem stosunkowo nowym na naszej uczelni, deficyt materiałów oraz brak doświadczenia w nauczaniu tej specjalizacji były bardzo odczuwalne. Narodził się pomysł, aby rozwiązanie tego problemu poszukać w ramach współpracy międzynarodowej i przy wsparciu funduszy z UE. Po nawiązaniu partnerstwa z 10 instytucjami edukacyjnymi w Europie i wyborze odpowiedniego programu, z którego można byłoby otrzymać wsparcie, przygotowano wniosek do programu Erasmus (*Virtual Campuses*) opisujący szczegółowo cały projekt, który został nazwany ESP-T, czyli *English for Specific Purposes – Therapists* i po akceptacji rozpoczęto prace nad jego realizacją. Punktem wyjścia przedsięwzięcia była analiza potrzeb językowych beneficjentów projektu pod kątem zawodowym. Główni odbiorcy projektu to studenci i osoby pracujące już w zawodach terapeutycznych.

Etapy tworzenia kursu ESP-T

Praca nad projektem została podzielona na następujące etapy:

1. zapewnienie zasobów ludzkich i finansowych koniecznych do realizacji projektu (opracowanie budżetu i pozyskanie środków unijnych z programu „Uczenie się przez całe życie” – Erasmus);
2. wybór platformy LMS (*Learning Management System*), czyli platformy e-learningowej, która pozwala na umieszczanie kursów i zarządzanie całym procesem nauki w trybie zdalnym (w naszym przypadku była to darmowa platforma Moodle);
3. przeszkolenie wykładowców – zapoznanie autorów kursów, którzy byli odpowiedzialni za opracowywanie materiałów kursowych od strony merytorycznej, z technicznymi możliwościami i ograniczeniami platformy e-learningowej oraz typami ćwiczeń, jakie mogą być opracowywane;
4. przeprowadzenie analizy potrzeb językowych w grupie docelowej – na bazie tego badania ustalono cele kursu oraz jego ramowy plan;
5. zebranie i opracowanie materiałów bazowych, takich jak autentyczne teksty, nagrania audio i wideo;
6. opracowanie materiałów dydaktycznych w oparciu o materiały bazowe, zgodnie z rezultatami analizy potrzeb językowych;
7. ocena opracowanych materiałów pod kątem poprawności językowej i merytorycznej, metodyki nauczania, możliwości implementacji technicznej oraz atrakcyjności wizualnej;
8. wdrożenie materiałów na platformę e-learningową;
9. testowanie kursów e-learningowych przez potencjalnych użytkowników;
10. wprowadzanie koniecznych zmian.

Struktura kursu ESP-T

Cały kurs został podzielony na dwa moduły ogólne i cztery moduły specjalistyczne. Pierwszy moduł ogólny, zwany akademickim, koncentruje się na tych kompetencjach językowych, które są potrzebne studentom planującym podjęcie studiów, szkolenia lub udział w konferencjach w krajach anglojęzycznych. Część ta jest zbudowana na kanwie historii Nowozelandki, która przyjeżdża do Edynburga, aby rozpocząć studia na kierunku fizjoterapia. Śledząc losy bohaterki już od momentu, gdy ląduje ona na lotnisku w Edynburgu, poprzez kolejne etapy odnajdywania się w nowej dla niej rzeczywistości, koncentrujemy się na ćwiczeniu tych kompetencji językowych, które z dużym prawdopodobieństwem będą potrzebne również innym osobom znajdującym się w podobnej sytuacji. Skupiamy się nie tylko na ściśle akademickich umiejętnościach, jak rozumienie wykładów,

udział w seminariach czy przygotowanie prezentacji, ale również na codziennych sytuacjach, które dla studenta są równie ważne (np. znalezienie mieszkania, zawieranie znajomości czy otwarcie konta w banku).

Druga część kursu – ogólny moduł terapeutyczny – ma służyć wprowadzeniu słownictwa specjalistycznego, ale na dosyć ogólnym poziomie. Moduł ten jest oparty na autentycznej historii pacjentki, która w wyniku wypadku została poddana hospitalizacji i długiej rehabilitacji, trwającej praktycznie do dziś. Oczywiście w naszych materiałach pacjenta gra aktor, natomiast w pozostałych rolach staraliśmy się obsadzać osoby, które rzeczywiście pracują w danym zawodzie: ratowników, lekarzy, fizjoterapeutów. Staramy się pokazać najbardziej typowe elementy leczenia pacjenta od momentu zaistnienia urazu, poprzez przyjęcie do szpitala, diagnostykę, a w szczególności rehabilitację. Chodzi nam o to, aby ćwiczyć umiejętności językowe w tych wszystkich sytuacjach, w których terapeuci mają kontakt z pacjentem.

Kolejne moduły kursu przeznaczone są dla przedstawicieli czterech różnych zawodów terapeutycznych: fizjoterapeutów, terapeutów zajęciowych, logopedów i masażyistów.

Możliwości korzystania z materiałów kursowych

Wszystkie wymienione moduły będą miały charakter zamkniętego kursu online i zostały umieszczone na platformie e-learningowej pod adresem strony www.esp-t.eu. Dostęp do kursów jest bezpłatny, wymaga natomiast uprzedniej rejestracji.

Kurs opracowany w ten sposób może być wykorzystywany różnorodnie:

- wyłącznie jako kurs e-learningowy, czyli dostępny w wersji internetowej bez jakiegokolwiek kontaktu z lektorem;
- kurs prowadzony metodą *blended learning*, czyli w wersji łączącej materiały zamieszczone na platformie internetowej z tradycyjnymi metodami nauczania np. w grupie na lektoratach;
- kurs e-learningowy z lektorem, który jest również dostępny na odległość, czyli np. przez Skype'a.

W przypadku, kiedy chcemy posłużyć się kursem e-learningowym podczas pracy z grupą, a nie dysponujemy odpowiednim zapleczem sprzętowym (czyli co najmniej jednym komputerem bądź laptopem i projektorem), możemy na zajęciach wykorzystać wszystkie materiały w wersji audio i tekstowej poprzez skopiowanie i wydrukowanie wybranych ćwiczeń. Jest to oczywiście w pewnym stopniu krok do tyłu, gdyż zamieniając kurs e-learningowy na bardziej tradycyjne metody nauczania, tracimy kilka ważnych elementów, które czynią go bardziej atrakcyjnym od pracy np. z podręcznikiem. Te elementy to przede wszystkim:

Lifelong learning, czyli uczenie się przez całe życie – dotyczy wszystkich bez wyjątku, a więc także nauczycieli języków obcych.

- interaktywny charakter ćwiczeń;
- większa wizualizacja przekazywanych treści, większa możliwość wykorzystania materiałów takich jak krótkie filmiki, zdjęcia, animacje;
- szersze możliwości wykorzystania materiałów dźwiękowych;
- możliwość utworzenia społeczności internetowych, w których udział – przy użyciu dostępnych komunikatorów takich jak fora, blogi czy Skype – pozwala sprawdzić w praktyce umiejętności językowe, np. poprzez komunikację z kursantami z innych krajów;
- dostępność do morza informacji, jakim jest Internet (np. wikipedia czy słowniki internetowe pomocne w pogłębianiu i poszerzaniu nauczanych treści);
- możliwość wykorzystania informacji uzyskiwanych drogą internetową do tworzenia różnego typu projektów językowych, prezentacji, ukierunkowanych poszukiwań wiadomości na dany temat czy odpowiedzi na postawione pytanie, tzw. webquests;
- pokonanie wielu barier, w tym czasu i miejsca, ważnych dla osób, które np. z przyczyn zdrowotnych nie mogą uczestniczyć w tradycyjnych zajęciach.

Po wymienieniu tych kilku niewątpliwych zalet kursu e-learningowego nasuwa się pytanie, dlaczego więc z takim oporem i nieufnością podchodzimy do tego typu zajęć. Pomijając fakt, że na ogół boimy się tego, czego nie znamy, z punktu widzenia kursantów główny minus takiego kursu to... brak nauczyciela, czyli kogoś, komu można zadać pytanie czy poprosić o bardziej szczegółowe wyjaśnienie trudniejszych kwestii. Jeszcze ważniejszy wydaje się brak kogoś, z kim można porozmawiać w danym języku i mieć świadomość, że ta osoba posiada odpowiednie kompetencje, żeby na bieżąco kontrolować i korygować postępy w opanowaniu trudnej sztuki poprawnego mówienia.

Także z punktu widzenia osób tworzących materiały do nauczania na odległość występuje wiele barier do pokonania. Po pierwsze, zazwyczaj osoby opracowujące materiały do nauczania języka obcego są starsze od swoich kursantów, co najczęściej oznacza, że ich umiejętności poruszania się w świecie nowoczesnych technologii są znacznie bardziej ograniczone niż osób, do których adresowane są szkolenia. To powoduje swoisty dyskomfort, który najczęściej całkowicie blokuje wiele osób przed zapuszczeniem się w nieznaną, a przez to niebezpieczną obszar e-learningu – a nuż się okaże, że student wie więcej, że coś się źle powie, źle nacisnąć,

gdzieś to wszystko zniknie i jak tu później zachować twarz przed studentami... A przecież w ujęciu optymistycznym poproszenie studentów o pomoc nie jest ujmą na honorze nauczyciela, tylko częścią naturalnego procesu uczenia się. Myśl przewodnia mocno propagowana obecnie przez UE – lifelong learning, czyli uczenie się przez całe życie – dotyczy wszystkich bez wyjątku, a więc także nauczycieli języków obcych.

Kiedy pierwsza bariera, czyli strach przed nieznanym, zostanie pokonana, łatwiej jest pokonywać kolejne: brak funduszy na odpowiedni sprzęt, oprogramowanie, szkolenia lektorów itd. Zastanawiając się nad wykorzystaniem chociażby niektórych elementów nauczania na odległość, warto również pamiętać o tym, że nie da się zastopować szybko przebiegającego procesu informatyzacji społeczeństwa, a w związku z tym korzystanie z pewnych rozwiązań z dziedziny TIK może się wkrótce okazać koniecznością.

Bibliografia

- Dudeney, G., Hockly, N. (2007) How to teach English with technology. Essex: Pearson Education Limited.
- Kukulska-Hulme, A., Traxler, J. (red.) (2005) Mobile Learning: A Handbook for Educators and Trainers, Routledge.
- Sharma, P., Barrett, B. (2007) Blended Learning. Using technology in and beyond the language classroom. Oxford: Macmillan Education.
- Smith, D.G., Baber, E. (2005) Teaching English with Information Technology. London: Modern English Publishing.

Projekt ESP-T został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Projekt ten odzwierciedla jedynie stanowisko jego autora i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w nim zawartość merytoryczną.

[Iwona Misztal]

Starszy wykładowca języka angielskiego w Jagiellońskim Studium Językowym w Collegium Medicum UJ. Zajmuje się nauczaniem języka specjalistycznego studentów. Jest autorką i koordynatorką projektu ESP-T, a obecnie koordynuje kolejny międzynarodowy projekt sTANDEM: *Standardised Language Certificate for Medical Purposes* (www.standem.eu). Obszary zainteresowań naukowych to przede wszystkim wykorzystanie nowoczesnych technologii w nauczaniu języka specjalistycznego.